

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΤΜΗΜΑ
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ
& ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ**

Ερ. Φ.: 24

Ταχ. Δ/ση: Μπουμπουλίνας 20-22
Ταχ. Κώδ : 106 82
Τηλέφωνο : 2131322-362, 363, 368
Fax : 210-82.01.426
Email : atneke@culture.gr

ΠΡΟΣ: Βουλή των Ελλήνων
Δ/ση Κοινοβουλευτικού Ελέγχου
Τμήμα Ερωτήσεων
ΚΟΙΝ: Βουλευτή κα Σοφία - Χάιδω Ασημακοπούλου

Θέμα: Απάντηση στη με αριθμό πρωτοκόλλου 359/18.10.2022 Ερώτηση με θέμα:
«Αντικείμενο λαθρανασκαφής και παράνομης διακίνησης είναι το ειδώλιο Νο 29 της λεγόμενης “Συλλογής Στερν”, που ως διαπίστωση, σημαίνει ότι πρέπει να κατασχεθεί άμεσα και να γυρίσει στην Ελλάδα, σύμφωνα με τον Σύλλογο Ελλήνων Αρχαιολόγων»

Σε απάντηση της με αριθμ. πρωτοκόλλου 359/18.10.2022 Ερώτησης της Βουλευτού κας Σοφίας- Χάιδως Ασημακοπούλου, σύμφωνα με τα στοιχεία που έθεσαν υπόψη μας οι αρμόδιες Υπηρεσίες και σε ό,τι αφορά το ΥΠ.ΠΟ.Α., σας γνωρίζουμε τα εξής:

Την 8.9.2022 κυρώθηκε από τη Βουλή των Ελλήνων συμφωνία μεταξύ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, του πολιτιστικού ιδρυτού της πολιτείας Ντελαγουέρ Η.Π.Α., με την επωνυμία «Hellenic Ancient Culture Institute, Inc» (Ινστιτούτο Αρχαιοελληνικού Πολιτισμού), του Μουσείου της Νέας Υόρκης Η.Π.Α. με την επωνυμία «Metropolitan Museum of Art» (Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης) και του ελληνικού μουσείου της Αθήνας με την επωνυμία «Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης». Με τη συμφωνία αυτή εξασφαλίστηκε η αναγνώριση της αποκλειστικής ιδιοκτησίας του Ελληνικού Κράτους και η επιστροφή στην Ελλάδα 161 αρχαιοτήτων του Κυκλαδικού Πολιτισμού που βρίσκονταν σε ιδιωτική συλλογή στη Νέα Υόρκη.

Η ύπαρξη των εν λόγω αρχαιοτήτων ήταν εντελώς άγνωστη στο Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Έως και σήμερα, οι υπηρεσίες του Υπουργείου δεν διαθέτουν κανένα έγγραφο ή άλλο στοιχείο σχετικά με το ότι οι αρχαιότητες έχουν εξαχθεί από την Ελλάδα, ούτε σχετικά με το εάν διακινήθηκαν μέσω άλλων χωρών έως να φτάσουν στη Νέα Υόρκη. Αυτό που, ωστόσο, επιβεβαιώθηκε από τον έλεγχο είναι ότι καμία από τις 161 αρχαιότητες της συλλογής δεν αποτελεί κλεμμένο μνημείο από αρχαιολογικό χώρο, μουσείο, έκθεση ή αποθήκη στην Ελλάδα. Επιπλέον επισημαίνεται ότι, έως και σήμερα, ουδεμία πληροφορία έχει περιέλθει σε γνώση του Υπουργείου για οποιαδήποτε έρευνα, δικαστική εκκρεμότητα ή άλλη ενέργεια εκ μέρους οποιασδήποτε αστυνομικής ή εισαγγελικής ή δικαστικής αρχής, είτε στην Ελλάδα είτε στην αλλοδαπή, η οποία να σχετίζεται με οποιαδήποτε από τις 161 αρχαιότητες.

Επισημαίνεται ότι η Διεύθυνση Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών του Υπουργείου προέβη σε έλεγχο και των 161 αντικειμένων και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ουδέν από τα αντικείμενα της συλλογής ταυτίζεται με αντικείμενο που περιλαμβάνεται στα αρχεία κλαπέντων / υπεξαιρεθέντων πολιτιστικών αγαθών που τηρούνται στην εν λόγω Διεύθυνση. Μέχρι σήμερα κανένα στοιχείο δεν έχει έρθει σε γνώση της εν λόγω Διεύθυνσης

από τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου, το οποίο να διαφοροποιεί τα ανωτέρω - δεν έχει υπάρξει ενημέρωση ότι κάποιο από τα αντικείμενα αναγνωρίζεται ως κλαπέν ή υπεξαιρεθέν από μουσείο, αποθήκη, συλλογή ή μνημείο και το οποίο για οιονδήποτε λόγο δεν είχε συμπεριληφθεί μέχρι σήμερα στις βάσεις κλεμμένων ή υπεξαιρεθέντων έργων της Διεύθυνσης.

Η συγκεκριμένη συλλογή παραδόθηκε από τον συλλέκτη προς το προαναφερθέν πολιτιστικό ινστιτούτο στη Νέα Υόρκη, ως δωρεά, με τον όρο να μεριμνήσει το ινστιτούτο για την έκθεσή της στο Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης της Νέας Υόρκης (MET). Με τη συμφωνία, το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού δήλωσε και τα λοιπά συμβαλλόμενα μέρη αποδέχθηκαν και αναγνώρισαν ότι το Ελληνικό Κράτος είναι ο ανέκαθεν αποκλειστικός ιδιοκτήτης του συνόλου των 161 αρχαιοτήτων ανεξαίρετα, αδιάκριτα και χωρίς καμία υποχρέωσή εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου να αποδείξει ζητήματα που τίθενται ως αποδεικτέα εκ μέρους του διεκδικούντος κράτους στις περιπτώσεις δικαστικής εμπλοκής, ήτοι ότι κάθε μια από τις 161 αρχαιότητες εξήλθε από ελληνικό έδαφος, καθώς και τον συγκεκριμένο χρόνο και τόπο εξαγωγής. Στο ίδιο κυριαρχικό πλαίσιο και χωρίς να υποχρεωθεί το Ελληνικό Κράτος να αποδείξει κανένα από τα ανωτέρω ζητήματα, το Υπουργείο όρισε και όλα τα συμβαλλόμενα μέρη αποδέχθηκαν ότι οι αρχαιότητες οφείλουν να επιστρέψουν και θα επιστρέψουν στην Ελλάδα, ως την ιδιοκτήτρια Χώρα αυτών. Η προηγούμενη έκθεσή τους στο MET μπορεί να επιτραπεί, μόνο υπό τον όρο ότι θα υπάρξει σαφής αναγνώριση και δήλωση προς το διεθνές κοινό ότι και οι 161 αρχαιότητες ανήκουν στο Ελληνικό Κράτος και δανείζονται από αυτό για να εκτεθούν σε ειδικά διαμορφωμένη αίθουσα του MET, με στόχο την προβολή του Κυκλαδικού πολιτισμού. Με την ίδια συμφωνία, το Υπουργείο ζήτησε και όλα τα μέρη αποδέχθηκαν ότι η πρώτη παγκόσμια προβολή της συλλογής θα λάβει χώρα στην Ελλάδα, ως πατρίδα και ιδιοκτήτρια των αρχαιοτήτων. Βάσει του όρου αυτού, επελέγησαν 15 αρχαιότητες της συλλογής, οι οποίες ήδη έφτασαν στην Αθήνα με αποκλειστική δαπάνη του MET και εκτίθενται στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης για διάστημα ενός έτους. Όπως προκύπτει σαφώς από τη συμφωνία, η έκθεση της συλλογής στο MET, ως δάνειο από τον ιδιοκτήτη αυτής, δηλαδή το Ελληνικό Δημόσιο, έχει συνολική διάρκεια 25 ετών. Όμως, η σταδιακή επιστροφή της θα αρχίσει ήδη μετά τον 10ο χρόνο της έκθεσης, με σταδιακές ανά πενταετία οριστικές επιστροφές αρχαιοτήτων στην Ελλάδα.

Σημειώνεται, επιπροσθέτως, ότι στις περιπτώσεις ανάκτησης πολιτιστικών αγαθών κατόπιν οικειοθελούς παράδοσης ή διαπραγματεύσεως, δεν διενεργείται εξέταση της αυθεντικότητας αυτών, στη δε περίπτωση της συγκεκριμένης συλλογής, το Υπουργείο διασφάλισε την ανάκτηση του συνόλου αυτών, ως ανέκαθεν ελληνικών, είτε οι αρχαιότητες διέθεταν τίτλους κτήσης είτε όχι, ανάκτηση που βαίνει αναμφισβήτητα υπέρ των εθνικών συμφερόντων.

Η εφαρμογή της διεθνούς και ευρωπαϊκής νομοθεσίας για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς προϋποθέτει ένα πλήθος αποδεικτικών στοιχείων, όπως λεπτομερείς πληροφορίες για τον χρόνο, τον τρόπο και τις ειδικές συνθήκες κατά τις οποίες έλαβε χώρα η παράνομη εξαγωγή ενός υπό διεκδίκηση αντικειμένου, τα οποία τις περισσότερες φορές δεν είναι διαθέσιμα. Κατά συνέπεια, η νομική διεκδίκηση των αντικειμένων που δεν έχουν τις ανωτέρω προϋποθέσεις καθίσταται από ιδιαιτέρως δυσχερής έως αδύνατη. Πολιτική του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και πάγια επιδίωξή του είναι να επιτυγχάνεται η επίλυση των διαφορών με φορείς του εξωτερικού ως προς τη διεκδίκηση αρχαιοτήτων που εντοπίζονται στην αλλοδαπή με εξωδικαστικές διαδικασίες. Η συνήθης πολιτική συνίσταται σε διεξαγωγή εξωδικαστικών διαδικασιών και όχι σε προσφυγή ενώπιον των δικαστηρίων. Και τούτο διότι μία διεκδίκηση μέσω της δικαστικής οδού, πέραν του ότι είναι εξαιρετικά χρονοβόρα και κοστοβόρα, απαιτεί αδιάσειστες αποδείξεις, τόσο για την ελληνική προέλευση των αντικειμένων, όσο και για την παράνομη διακίνησή τους από ελληνικό έδαφος σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ακόμα και στην περίπτωση των κυκλαδικών αρχαιοτήτων, των οποίων δεν αμφισβητείται η ελληνικότητα, εντούτοις, η δεύτερη συνθήκη δεν είναι αυταπόδεικτη. Δεν είναι αυταπόδεικτο το πότε διακινήθηκαν παράνομα από το ελληνικό κράτος. Για τον λόγο αυτό, η δικαστική διεκδίκηση αποφεύγεται στις περιπτώσεις

που είναι ορατή εξωδικαστική λύση. Εν προκειμένω, λοιπόν, ουδείς νόμος παραβιάστηκε, ουδεμία νόμιμη διαδικασία παρακάμφθηκε.

Η «κατοχή» ενός αντικειμένου είναι νομικός όρος, όμως διάφορος της κυριότητας, αλλά και της νομής. Η κατοχή αφορά αποκλειστικά στο φυσικό εξουσιασμό, που ασκεί επί του αντικειμένου, εκείνο το πρόσωπο που τελεί σε τοπική σχέση με το αντικείμενο. Στην προκειμένη περίπτωση, κατά το χρόνο κατάρτισης της συμφωνίας, η συλλογή βρισκόταν ήδη στην κατοχή του προαναφερθέντος πολιτιστικού ινστιτούτου, λόγω της δωρεάς και της παράδοσής της της από τον ιδιώτη συλλέκτη προς το ινστιτούτο. Συνεπώς, με τη συμφωνία, που είναι ήδη νόμος του Κράτους, το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού δεν εκχώρησε κατοχή στο ινστιτούτο, αλλά επέτρεψε την ήδη υφιστάμενη νομίμως, κατά το δίκαιο των ΗΠΑ, ορίζοντας πολύ συγκεκριμένα ότι την επιτρέπει αποκλειστικά προκειμένου το πολιτιστικό ινστιτούτο να μεριμνήσει για τις μετακινήσεις της συλλογής - αρχικά έκθεση στην Αθήνα, εν συνεχεία έκθεση στο MET, ως δάνειο, και τελικά οριστική επιστροφή στην Ελλάδα και έκθεση στα ελληνικά μουσεία, όπως θα αποφασίσει το Υπουργείο κατόπιν γνωμοδότησης του ΚΑΣ.

Σύμφωνα με δημοσίευμα, ιδιώτης αρχαιολόγος δήλωσε ότι έχει στην κατοχή του και χρησιμοποιεί τις φωτογραφίες που κατέσχεσαν οι Ιταλικές αστυνομικές αρχές σε έφοδο, που πραγματοποιήθηκαν κατά Ιταλού αρχαιοπώλη και ότι, σε μια από αυτές τις φωτογραφίες απεικονίζεται ένα ειδώλιο που, κατά τη γνώμη του, είναι το ίδιο με ένα ειδώλιο από τα 161 της συλλογής. Ο εν λόγω αρχαιοπώλης καταδικάστηκε στην Ελλάδα για υπεξαίρεση αρχαιοτήτων, που επίσης κατασχέθηκαν από τις Ιταλικές διωκτικές αρχές.

Το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού δεν είναι σε θέση να επιβεβαιώσει εάν ο εν λόγω ιδιώτης αρχαιολόγος κατέχει πράγματι το κατεσχημένο αρχείο, με ποιόν τρόπο και υπό ποια ιδιότητα, ούτε αν η φωτογραφία, που επικαλείται, προέρχεται από το αρχείο αυτό και εάν είναι αυθεντική. Αυτό που μπορεί να βεβαιώσει είναι ότι το φωτογραφικό αρχείο του αρχαιοπώλη που κατέσχεσε η Ιταλική αστυνομία αποτελέσει ανακριτικό υλικό, που δόθηκε επίσημα και θεσμικά προς τις ελληνικές κρατικές αρχές. Στο εν λόγω αρχείο, που διαθέτει επίσημα και θεσμικά το Υπουργείο, δεν περιλαμβάνεται η φωτογραφία που επικαλείται ο ιδιώτης αρχαιολόγος. Σημειώνεται ότι οι Ιταλικές αρχές έχουν κατ' επανάληψη τονίσει προς το Υπουργείο ότι το φωτογραφικό αρχείο αποτελεί κατεσχημένο υλικό για το οποίο ισχύει το δικαστικό απόρρητο.

Στη συνέντευξή του, ο ως άνω ιδιώτης αρχαιολόγος δεν επικαλείται ότι από τα χέρια του Ιταλού αρχαιοπώλη πέρασε ένα ειδώλιο της συλλογής, αλλά ότι πέρασε από τα χέρια του αρχαιοπώλη μια φωτογραφία αυτού του ειδωλίου. Ο ιδιώτης αρχαιολόγος δεν γνωρίζει και δεν υποστηρίζει ότι ο αρχαιοπώλης είχε αγοράσει και διακινήσει το ειδώλιο της φωτογραφίας, ούτε ότι αυτό δεν συνοδεύονταν από νόμιμους τίτλους, ούτε ότι αυτό συνδέεται με αρχαιοκαπηλική ή άλλη παραβατική δράση του αρχαιοπώλη. Ωστόσο, το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού γνωρίζει και είναι σε θέση να βεβαιώσει ότι το εν λόγω ειδώλιο δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο των αρχαιοτήτων που κατέσχεσαν οι Ιταλικές αρχές εις χείρας του αρχαιοπώλη και ούτε στον κατάλογο των αρχαιοτήτων, τα οποία κρίθηκαν ως προϊόντα λαθρανασκαφής από τα ελληνικά δικαστήρια και για τα οποία καταδικάστηκε ο Ιταλός αρχαιοπώλης.

Κατόπιν των ανωτέρω, σαφώς αποδεικνύεται ότι το σύνολο των ενεργειών του Υπουργείου υπήρξε καθόλα νόμιμο με αποκλειστικό κριτήριο την εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων, τα οποία ταυτίζονται με την επιστροφή των αρχαιοτήτων στην πατρίδα τους.

Η Υπουργός
Πολιτισμού και Αθλητισμού
ΛΙΝΑ ΜΕΝΔΩΝΗ

Εσωτερική Διανομή:

1. Γραφείο Γενικού Γραμματέα Πολιτισμού
2. ΓΔΑΠΚ
3. ΔΙΤΠΠΑ